

Energi og miljøkomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
22/1373-

Dato
20. april 2022

Svar til Stortinget om representantforslag 172 S om en miljøklagenemnd

Jeg viser til brev av 1. april 2022 fra Stortingets energi- og miljøkomite hvor det er bedt om klima- og miljøministerens vurdering av representantforslag 172 S (2021-2022) fra stortingsrepresentantene Birgit Oline Kjerstad, Lars Haltbrekken og Andreas Sjalg Unneland om en miljøklagenemnd. Siden forslaget berører Justis- og beredskapsdepartementet har jeg konferert med justisministeren angående den delen av forslaget som berører hennes ansvarsområde.

Vurdering av forslag 1 om å utrede en egen miljøklagenemnd med sikte på å opprette et domstolslignende organ

Norsk natur og miljø er beskyttet av en rekke lover som regulerer aktivitet som kan påvirke miljøet. Grunnloven § 112 oppstiller krav om at miljøhensyn integreres i beslutningsprosesser og verner naturen for både nåværende og kommende generasjoner. Bestemmelsen gir borgerne rett til kunnskap og informasjon om miljøet og virkningene av inngrep i naturen. Dette bidrar til at natur- og miljøhensyn får en sterkere stilling når beslutninger tas. Naturmangfoldloven slår fast at prinsippene om bærekraftig bruk i §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Det betyr at beslutningstaker skal ha kunnskap om og vurdere virkninger for naturen i alle beslutninger som har konsekvens for naturen. Forurensningsloven verner det ytre miljø mot forurensning og skal sikre en forsvarlig miljøkvalitet, og plan- og bygningslovens regler om konsekvensutredning bidrar til at virkningene for miljøet utredes for visse tiltak. Allmennheten har etter miljøinformasjonsloven rett til tilgang på miljøinformasjon og deltakelse i beslutningsprosesser av betydning for miljøet. Formålet er å gjøre det lettere for den enkelte å bidra til vern av miljøet og påvirke offentlige og private beslutningstakere i miljøspørsmål.

Kontrollen med forvaltningens beslutninger skjer på ulike måter. Enkeltpersoner og organisasjoner kan påklage forvaltningsvedtak som har betydning for natur og miljø på vanlig måte til nærmeste overordnede forvaltningsorgan, i tråd med de alminnelige reglene om klage på forvaltningsvedtak. Retten til å klage skal sikre riktige vedtak. I tillegg kan forvaltningsorganet og det overordnede forvaltningsorganet på visse vilkår omgjøre et vedtak uten at det er påklaget. Dette kan skje på forvaltningsorganets eget initiativ eller etter en henvendelse fra en part eller andre. Forvaltningsvedtak kan også prøves for domstolene.

Århuskonvensjonens bestemmelser om klage og domstolsprøving ansees som gjennomført i norsk rett gjennom det alminnelige systemet om forvaltningsklager og domstolsprøving. Dette fremgår blant annet av Norges rapportering om implementeringen av Århuskonvensjonen senest i rapport fra februar 2021. Jeg vil også nevne at komiteen som behandler brudd på Århuskonvensjonen avgjorde en klage mot Norge i 2017 som gjaldt krav på miljøinformasjon. Klagen gjaldt avslag på innsyn, men klager trakk også frem at systemet for klage og domstolskontroll ikke var godt nok. Dette ble ikke fulgt opp av komiteen, og klagen førte ikke frem.

I tillegg til det alminnelige systemet for forvaltningsklager og domstolsprøving kan kontroll med forvaltningen i saker om natur og miljø skje gjennom Sivilombudet eller Riksrevisjonen. Enhver som mener seg utsatt for urett eller feil fra den offentlige forvaltningen kan klage til Sivilombudet. Dette gjelder også enkeltpersoner eller miljøorganisasjoner som har som formål å ivareta natur og miljø. Selv om en uttalelse fra Sivilombudet ikke er rettslig bindende for forvaltningen, retter i praksis forvaltningen seg i de aller fleste tilfeller etter Sivilombudets syn. Riksrevisjonen er et annet kontrollorgan for statsforvaltningen, og kan blant annet undersøke om forvaltningen gjennomfører vedtatt miljøpolitikk slik at prinsippet om bærekraftig utvikling og god forvaltning av naturressursene etterleves.

På flere områder er det i særlovgivningen opprettet egne klagenemnder. Det kan ligge flere grunner bak dette, for eksempel et ønske om å styrke fagkompetansen som et overordnet forvaltningsorgan ikke vil ha eller sikre større uavhengighet for klageinstansen. Normalordningen i statsforvaltningen er imidlertid en to-instansbehandling der nærmeste overordnede forvaltningsorgan er klageinstans. Forvaltningslovutvalget viser i NOU 2019: 5 *Ny forvaltningslov – Lov om saksbehandlingen av offentlig forvaltning* til at dette fortsatt bør være normalordningen.

Det er viktig med kontroll for å sikre at forvaltningen utfører sine oppgaver. Jeg mener de eksisterende kontrollmekanismene for forvaltningsvedtak som har betydning for natur og miljø ivaretas gjennom forvaltningens klagesaksbehandling, kontrollorganene Sivilombudet og Riksrevisjonen og mulighet for domstolsprøving.

Vurdering av forslag 2 om utredning av forslag som skal sikre at søksmål for domstolene som blir fremmet på vegne av natur og miljø som hovedregel skal få unntak fra sakskostnader

Et av målene med innføringen av tvisteloven var at kostnadene for partene i sivile saker skulle bli lavere. Loven skulle dermed sikre at domstolene er tilgjengelige for befolkningen. Kartlegginger har imidlertid vist at sakskostnadene har fortsatt å øke betydelig også etter at loven trådte i kraft. Som representantene peker på, er det dermed en risiko for at privatpersoner avstår fra å bringe saker inn for domstolene fordi kostnadene ved å gå til sak blir for høye.

Regjeringen har vært opptatt av at det generelle sakskostnadsnivået i domstolene er høyt. I tråd med Hurdalsplattformen vil regjeringen redusere den økonomiske risikoen det innebærer å få avgjort en sak av domstolene for særlig utsatte grupper, øke bruken av mekling, redusere tidsbruken i domstolene og gjøre det enklere for domstolene å redusere urimelige salærkrav.

Årsakene til det høye sakskostnadsnivået i domstolene er imidlertid sammensatte, og må vurderes i et bredere reguleringsperspektiv enn for eksempel ut fra spørsmålet om fritak for erstatningsansvar for motpartens sakskostnader etter tvisteloven § 20-2. I NOU 2020: 11 *Den tredje statsmakt* kom Domstolkommisjonen med forslag til tiltak som kan bidra til å senke sakskostnadsnivået i domstolene, som blant annet går ut på å konsentrere og effektivisere saksbehandlingen i første- og anneninstans og å legge til rette for at domstolene i større grad kan ta i bruk digitale verktøy ved saksbehandlingen. Justis- og beredskapsdepartementet har hatt på høring flere forslag med tilsvarende formål, for eksempel forslag om utvidet bruk av rettsmekling, aktiv saksstyring og ankesiling, i tillegg til enkelte forslag til justeringer i reglene om sakskostnader. Justis- og beredskapsdepartementet arbeider for tiden med oppfølgingen av disse forslagene.

Det er antakelig slik at regelverksendringer i seg selv ikke i tilstrekkelig grad vil kunne dempe sakskostnadsnivået. Utfordringene knyttet til sakskostnadsnivået har også en side til domstolene og advokatene. Justis- og beredskapsdepartementet planlegger – sammen med Domstoladministrasjonen – en prosess som involverer domstolene, advokatene og academia, for å finne gode løsninger for å dempe veksten i sakskostnadsnivået. Dette vil gi et godt grunnlag for en oppfølging med et bredere perspektiv.

Det kan ikke sies å være holdepunkter for at kostnadsnivået i miljøraker generelt er i strid med Århuskonvensjonen artikkel 9, men det er likevel grunn til å utrede ytterligere tiltak som kan dempe veksten i det generelle sakskostnadsnivået – slik også Domstolkommisjonen ga uttrykk for. Justis- og beredskapsdepartementet er allerede i gang med forberedelsene til et slikt utredningsarbeid.

Med hilsen

Espen Barth Eide